

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність даної теми пояснюється тим, що українська нація після останніх трансформаційних процесів відроджується культурно та духовно, і питання національної свідомості, як і для кожної нації, стає актуальним. Питання національної свідомості для українців довгий час було досить болючим. Українська нація впродовж свого існування самоусвідомлювалась через спільну історію, звичаї, традиції, норми життя та зв'язком з навколишнім середовищем, але тривалий час занепаду державного та політичного забезпечення культури став причиною збідніння розвитку. Ознаками, які об'єднують нашу націю є спільна історія, культура, мова, національна ідея, економіка, етнічне походження, а також усвідомлення своєї єдності та відмінності від інших подібних спільнот.

Стан наукової розробки. Проаналізувавши дослідження на цю тему, можна сказати, що проблема національної самосвідомості набирає обертів не тільки в Україні, а і за кордоном. Про національну самосвідомість писали такі видатні культурні діячі України - В. Антонович, М. Грушевський, Т. Шевченко, М. Максимович, М. Драгоманов, П. Куліш, М. Чубинський, С. Рудницький, М. Костомаров. Про національну самосвідомість у своїх творах говорили Л. Українка, І. Франко, В. Сосюра, Л. Костенко, Т. Шевченко, В. Стус та багато інших. С. Бандера, Р. Шухевич, Є. Коновалець, В. Винниченко, М. Грушевський, С. Петлюра – ці та багато інших особистостей впродовж історії доводили своєю діяльністю, що Україна - це велика нація за яку потрібно боротись. А. Фурман, О. Рудакевич, В. Сабадуха, О. Забужко, В. Кремень – ці та багато інших видатних сучасних науковців вивчали питання національної самосвідомості та зробили великий внесок у формування цієї теми.

Мета дослідження: продемонструвати особливості формування національної свідомості на історичному тлі української нації; проаналізувати стан національної самосвідомості українців після трансформаційних процесів, зокрема Револуції гідності та російської агресії.

Об'єкт дослідження: феномен минулого та сучасного українського суспільства під час розвитку національного самоусвідомлення зумовленим трансформаційними процесами; особливості української нації та її здатність до кардинальних перетворень.

Предмет дослідження: вплив культурних, економічних, соціальних, політичних та історичних чинників на формування національної самосвідомості в сучасному українському суспільстві.

Для того, щоб нація набула свою власну історію, вона повинна пройти етап усвідомлення національно-своєрідної ідентичності через ціннісне розрізнення, тобто відмежувати себе від інших спільнот та перейти на ціннісний рівень де нація стоїть на першому місці.

Вагомим фактором формування національної самосвідомості є національна ідея. Для кожного народу національна ідея – це місце, де зберігається складова національної свідомості, ціннісні переконання, політичні погляди та прагнення. Тому, вивчення та збереження української національної ідеї є дуже важливим і актуальним, адже це є основою становлення та розвитку України як держави. Країни Європи уже давно завершили формування національної свідомості.

Щоб мати якісь переконання, ідеї, позиції потрібно бути національно свідомим, адже це і є фундаментом національної ідеї. Але національна свідомість починається з самого індивіда, оцінки його ролі та місця у суспільстві, створення адекватної самооцінки та оцінки власного існування з позиції інших людей.

Дослідники та науковці націогенезу вважають, що питання національної свідомості неможливо обґрунтувати без інтелектуального зв'язку із суспільствознавством. Я. Грицак у праці "Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX ст.",

описуючи стан українського націоґенезу, говорить, що дослідження історії України рухається не в тому руслі і “потрібно сконфронтувати український історичний матеріал ХІХ-ХХ ст. з найновітнішими теоріями, передовсім - з теоріями про націоналізм” [3, 73].

Власне Революція гідності була тим великим вогнищем, яке розпалило справжню національну самосвідомість в українцях. Ці події заставили людей самоусвідомити себе на полотні культурних цінностей свого народу та моральну причетність до долі ближнього. Революція розвинула національну гідність, самоповагу, прагнення до взаємопідтримки, допомогла самоідентифікуватись та осмислити для кожного українця що для нього є справжніми цінностями.

Проте події 2013-2014 років дали величезний поштовх до змін в національному самоусвідомленні, дали зрозуміти кожному українцю хто він є. Людям набридла корупція, відсутність думаючої влади, абсолютна нестабільність та розхитані моральні, економічні та соціальні чинники. Формування національної самосвідомості є наслідком розвитку таких почуттів як: почуття любові до своєї Батьківщини, національної культури, традицій, звичаїв і рідної мови; почуття причетності до долі свого народу, своєї країни; почуття національної гордості

Ось чому сьогодні в Україні спостерігається міцна громадянська позиція, високий рівень патріотичної свідомості, глибока усвідомленість потреби незалежності України та її прогрес. Знання власної історії, згуртованість та наполеглива праця дозволяють розвиватись українській нації.

Для свідомих українців важливіше державні цінності, але ці цінності пов'язані із загальнолюдськими, тому що, сьогодні населення планети поділено на суспільства, які підпорядковуються своїм державам, а кожна держава повинна підтримувати і реалізовувати головні життєві потреби її громадян.

Такою цінністю кожного суспільства, яке існує сьогодні є, насамперед, безпека, що безпосередньо пов'язана з можливістю спокійного життя цього суспільства. Також важливою цінністю є економічний стан, що забезпечує задоволення матеріальних потреб. Проте найважливішими цінностями будь-якої держави є культура та наука. Адже без культури, звичаїв, науки, традицій народ не зможе самоусвідомити себе як розумну націю.

Трансформаційні процеси в сучасному українському суспільстві мають значний вплив на формування національної самосвідомості. Нестабільність, постійне перебування в стані війни, несприятливі економічні та політичні умови вже вкотре активізують дану проблему.

В ході нашого дослідження ми прийшли до висновків, що Революція гідності та російська агресія помітно підняла національну самосвідомість та змінила український дух, що призвело до радикальних перетворень в державі. Однак, тривала війна на сході країни, розхитана економіка, нестабільність, безперспективність, відсутність системних реформ та активної боротьби з корупцією призвели до того, що люди від безвихідної ситуації виїжджають закордон в пошуках кращого майбутнього ставлячи велику крапку на власній історії, культурі та народі в цілому. Звісно, усі трансформаційні процеси значно підняли рівень національної самосвідомості в сучасному українському суспільстві, проте сьогодні Україна перебуває на переломному етапі, коли потрібно змінювати та змінюватись.

Література

1. А. Паиук *Українська церква і незалежність України* / А.Паиук, - Львів : Вид. Центр Львів ун-ту, 2003. І. *Котляревський Енеїда* / Іван Котляревський. – Харків : Фолио, 2011 – 473с. – (Шкільна бібліотека української і зарубіжної літератури).
2. *Національна свідомість крізь призму світоглядних позицій українців* / Л. Кулішенко // *Світогляд - Філософія - Релігія: Зб. наук. пр.* — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. — № 1(1). — *Бібліогр.: 15 назв.* — укр.
3. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : моногр./авт.колектив:Рудакевич О.М(керівник) та ін.* - Тернопіль: ТНЕУ, 2005.- 254 с.

4. Гончарук, Т. В. *Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71*
5. Гончарук Т., Шумка М. *Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.*
6. Гурик, М. І. *Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.*
7. Гнасевич Н. В. *Українська національна ідея: генеза та сучасний зміст / Н. В. Гнасевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування української модерної нації: моногр. / авт.колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 256 с.*